

Munkajog az egészségügyben

Betegjogok és munkajogok az egészségügyben

Előadó: Dr. Szabados György

Önrendelkezési jog

Minden beteget megillet az önrendelkezéshez való jog. Csak és kizárólag törvényben meghatározott esetekben és módon korlátozható.

Az önrendelkezési jog az alábbiakat foglalja magába:

döntés egészségügyi ellátás igénybevételéről, (mely beavatkozásokhoz járul hozzá illetve utasít vissza – lásd korábban ellátás visszautasításának jogánál)

résztvétel a kivizsgálását és kezelését érintő döntésekben (beteg megtevesztéstől, fenyegetéstől és kényszertől mentes, megfelelő tájékoztatáson alapuló beleegyezése) beleegyezés adható szóban, írásban vagy ráutaló magatartással,

invazív beavatkozásokhoz és az önkéntes gyógykezelésbe vételhez a beteg **írásbeli** vagy - amennyiben erre nem képes - két tanú együttes jelenlétében, szóban vagy más módon megtett **nyilatkozata szükséges**.

A beteg a beavatkozás elvégzéséhez adott **beleegyezését bármikor visszavonhatja**. A beleegyezés alapos ok nélküli visszavonása esetén azonban kötelezhető az ennek következtében felmerült és indokolt költségek megtérítésére.

Invazív beavatkozás

Invazív beavatkozás a beteg testébe bőrön, nyálkahártyán vagy testnyíláson keresztül behatoló fizikai beavatkozás, ide nem értve a beteg számára szakmai szempontból elhanyagolható kockázatot jelentő beavatkozásokat.

Mi az „elhanyagolható” kockázat?

Pl.: hólyagkatéter, foghúzás, vezetéssel érzéstelenítés, vérvétel, iv. gyógyszeres terápia, mellkasröntgen?

Rendelkezés a rendelkezési jogról

A cselekvőképes beteg - közokiratban, teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy - írásképtelensége esetén - két tanú együttes jelenlétében megtett nyilatkozattal

megnevezheti azt a cselekvőképes személyt, aki jogosult helyette a beleegyezés, illetve a visszautasítás jogát gyakorolni, illetve,

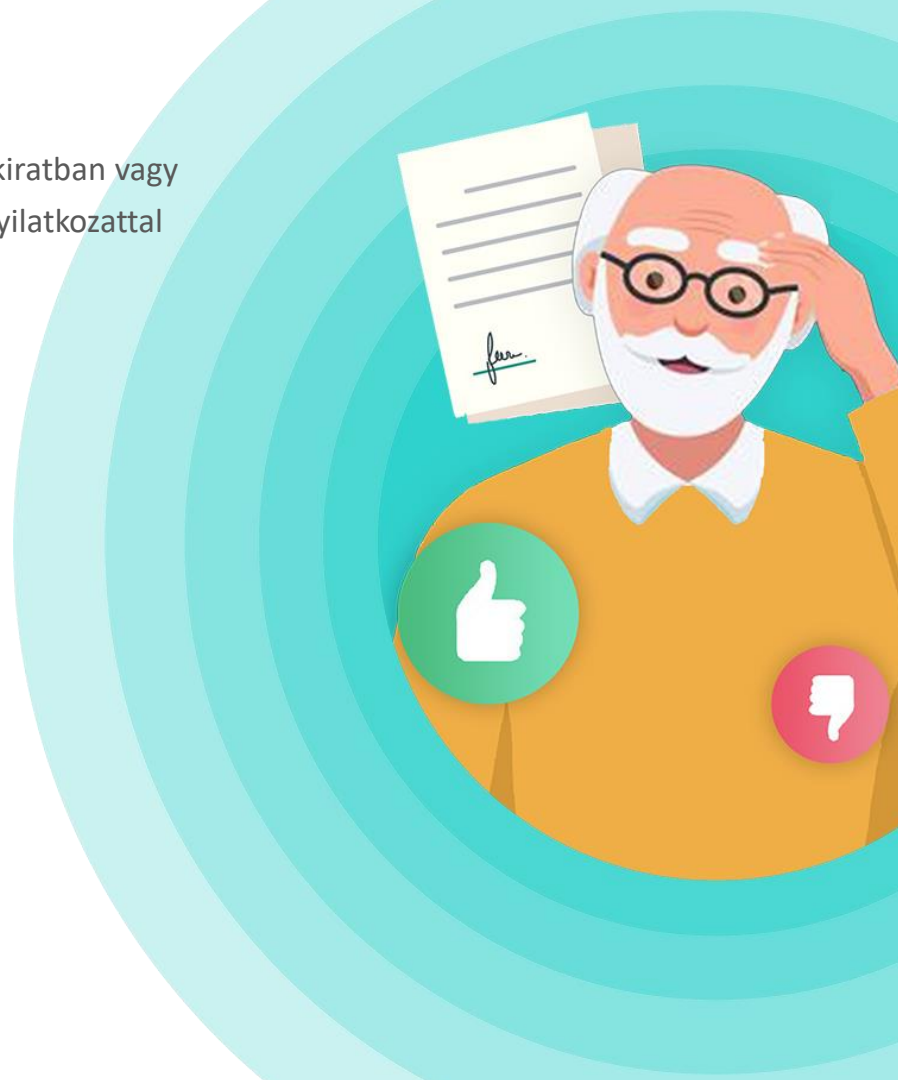
akit a beteg egészségi állapotáról tájékoztatni kell,

bárkit kizárhat a beleegyezés és a visszautasítás jogának helyette történő gyakorlásából, illetve

bárkit kizárhat a tájékoztatásból (azaz egészségi állapotáról nem adhatnak ki információt a kizárt személy(ek) részére).

Rendelkezési jog gyakorlásának törvényi sorrendje

Amennyiben a beteg cselekvőképtelen, és nincs a kijelölt nyilatkozattételre jogosult személy, a beleegyezés és a visszautasítás jogának gyakorlására a megjelölt **sorrendben** az alábbi személyek jogosultak:

1. a beteg **törvényes képviselője**,
ennek hiányában

2. a beteggel **közös háztartásban**
élő, cselekvőképés

1. házastársa vagy élettársa,
ennek hiányában
2. gyermeke, ennek hiányában
3. szülője, ennek hiányában
4. testvére, ennek hiányában
5. nagyszülője, ennek hiányában
6. unokája

3. hozzátartozója hiányában a
beteggel **közös háztartásban**
nem élő, cselekvőképés

1. gyermeke, ennek hiányában
2. szülője, ennek hiányában
3. testvére, ennek hiányában
4. nagyszülője, ennek hiányában
5. unokája

Az egy sorban nyilatkozattételre jogosultak ellentétes nyilatkozata esetén a beteg egészségi állapotát várhatóan legkedvezőbben befolyásoló döntést kell figyelembe venni.

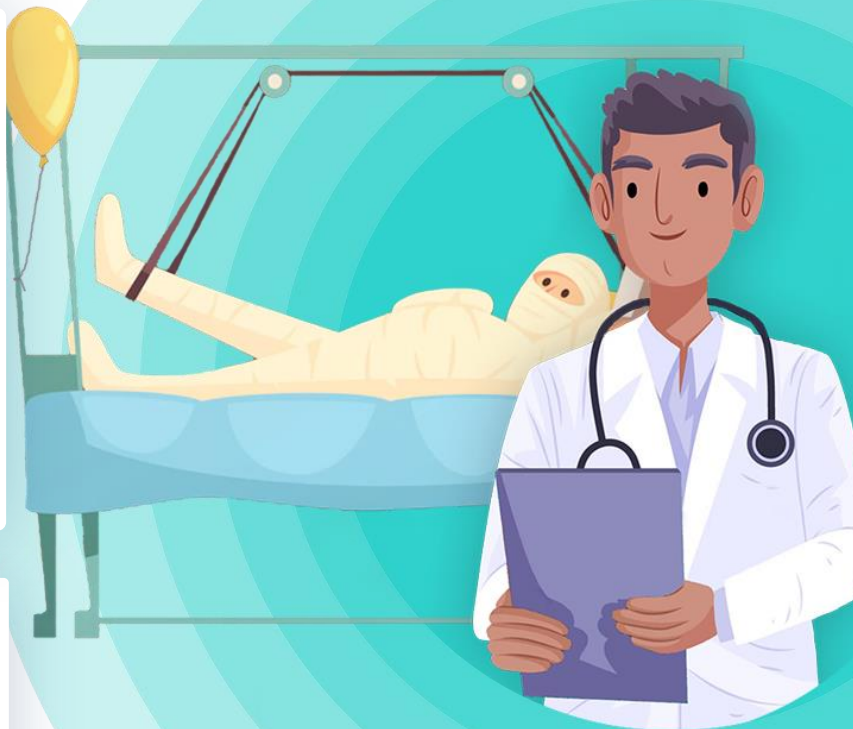
Beleegyezés vélelmezése

A beteg beavatkozásokba történő **beleegyezését vélelmezni kell**, ha a beteg egészségi állapota következtében beleegyező nyilatkozat megtételére nem képes, és

- a rendelkezési jogot gyakorló személy nyilatkozatának beszerzése késsedelemmel járna;
- invazív beavatkozások esetén akkor, ha a rendelkezési jogot gyakorló személy nyilatkozatának beszerzése késsedelemmel járna, és a beavatkozás késsedelmes elvégzése a beteg egészségi állapotának súlyos vagy maradandó károsodásához vezetne.

A **beteg beleegyezésére nincs szükség** abban az esetben, ha az adott beavatkozás vagy intézkedés elmaradása

- mások - ideértve a 24. hetet betöltött magzatot is - egészségét vagy testi épségét súlyosan veszélyezteti, továbbá
- ha a beteg közvetlen életveszélyben van.

Ellátás megtagadásának joga, mint betegjog

Minden cselekvőképes (18. életévét betöltött és gondokság alatt nem álló) **beteg**et megilleti az ellátás visszautasításának joga, **kivéve, ha annak elmaradása mások életét vagy testi épségét veszélyeztetné.**

A beteg minden olyan **ellátást, amelynek elmaradása** esetén egészségi állapotában várhatóan **súlyos vagy maradandó károsodás** következne be,

1. csak **közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban,**
2. illetve **írásképtelensége esetén két tanú együttes jelenlétében utasíthat vissza** (egészségügyi dokumentációban rögzíteni kell).

Az **életfenntartó vagy életmentő beavatkozás visszautasítására** csak abban az esetben van lehetőség, **ha a beteg olyan súlyos betegségben szenved,** amely az orvostudomány mindenkori állása szerint **rövid időn belül** - megfelelő egészségügyi ellátás mellett is - **halálhoz vezet és gyógyíthatatlan.** Az életfenntartó, illetve életmentő beavatkozás visszautasítása a fentebb ismertetett alaki előírások betartásával történhet.

Ellátás visszautasításának feltételrendszere

Visszautasítás feltételei:

1. **Írásban,**
2. **közokirat formájában** (bíróság, közjegyző vagy más hatóság, közigazgatási szerv ügykörén belül a megszabott alakban állított ki),
3. **háromtagú orvosi bizottság** a beteget megvizsgálja és egybehangzóan, **írásban nyilatkozik** arról, hogy a beteg döntését annak következményei tudatában hozta meg,
4. **beteg** az orvosi bizottság **nyilatkozatát** követő **3. napon - két tanú előtt - ismételten kinyilvánítja** a visszautasításra irányuló szándékát.

Az orvosi bizottság tagjai:

1. a beteg kezelőorvosa,
2. egy - a beteg gyógykezelésében részt nem vevő -, a betegség jellegének megfelelő szakorvos,
3. valamint egy pszichiáter szakorvos.

A beteg nem utasíthatja vissza az életfenntartó vagy életmentő beavatkozást, ha várandós, és előreláthatóan képes a gyermek kihordására.

1. Ha a beteg nem járul hozzá az orvosi bizottság vizsgálatához, a kezelés visszautasítására vonatkozó nyilatkozata nem vetető figyelembe.
2. A beteg a visszautasításra vonatkozó nyilatkozatát bármikor, alaki kötöttség nélkül visszavonhatja.
3. Kétség esetén a beteg később tett, személyes nyilatkozatát kell figyelembe venni; ennek hiányában az életfenntartó, illetve életmentő beavatkozás elvégzéséhez történő beleegyezését vélelmezni kell.

Az ellátás megtagadásának joga, mint orvosjog

A betegellátásban közvetlenül közreműködő orvos megtagadhatja a **beteg vizsgálatát**:

1. ha ebben más beteg ellátásának azonnali **szükségessége** miatt akadályoztatva van, **vagy**
2. a beteghez fűződő **személyes kapcsolata** miatt, feltéve, hogy a beteget más orvoshoz irányítja, **vagy**
3. ha erre **saját egészségi állapota** vagy egyéb gátló körülmény következtében **fizikailag alkalmatlan**.

Amennyiben a beteg vizsgálata alapján megállapítást nyer, hogy a beutaló orvos által javasolt vagy a beteg által kért ellátás jogszabályba vagy szakmai szabályba ütközik, az orvos az ellátást megtagadhatja.

Az orvos a **beteg ellátását csak a vizsgálatát követően tagadhatja meg**, amennyiben a vizsgálat alapján megállapítást nyer, hogy

1. a beteg egészségi állapota **orvosi ellátást nem igényel**, vagy
2. a beutaló orvos által javasolt vagy a beteg által kért **kezelés szakmailag nem indokolt**, vagy
3. a **szükséges ellátás nyújtásához az egészségügyi szolgáltatónál nincsenek meg a személyi, illetve tárgyi feltételek, és a beteget beutalja az ellátásra szakmailag illetékes egészségügyi szolgáltatóhoz** (gyakori hivatkozási alap), vagy
4. a beteg állapota nem **igényel azonnali beavatkozást**, és a vizsgálatot végző orvos a beteget későbbi időpontra visszarendeli (szintén gyakori hivatkozási indok).

A betegellátás megtagadásának további okai:

1. Ha az adott ellátás az **orvos erkölcsi felfogásával, lelkiismereti vagy vallási meggyőződésével** ellenkezik,
2. a **beteg együttműködési kötelezettségét** súlyosan megsérti,
3. vele szemben a **beteg sértő vagy fenyegető magatartást** tanúsít, kivéve, ha a beteg ezen magatartását betegsége okozza,
4. **saját életét vagy testi épségét** a beteg magatartása veszélyezteti.

A fenti 1. és 3. pontokban foglalt okok alapján az orvos a beteg ellátását **csak akkor tagadhatja meg**, ha

1. ez a beteg egészségi állapotát károsan nem befolyásolja,
2. és a beteget más orvoshoz irányítja, vagy javasolja, hogy saját érdekében forduljon más orvoshoz.

Kapcsolattartás joga, mint betegjog

A beteget fekvőbeteg-gyógyintézetben történő elhelyezése esetén az alábbi jogok illetik meg:

- 1.** Szóban vagy írásban más személyekkel kapcsolatot tartani

- 2.** Látogatót fogadni, illetve általa meghatározott személyeket a látogatásból kizárni.

- 3.** Megtilthatja, hogy gyógykezelésének tényét illetve a gyógykezelésével kapcsolatos információkat más előtt feltárják. - Ettől csak a gondozása érdekében közeli hozzátartozója vagy gondozására köteles személy kérésére lehet eltekinteni.

- 4.** Vallási meggyőződésének megfelelő egyházi személlyel vagy vallási egyesület vallásos szertartást hivatásszerűen végző tagjával való kapcsolattartásnak és vallása szabad gyakorlásának joga

- 5.** Jogosult saját ruháinak és személyes tárgyainak a használatára.

A fenti jogokat a beteg **betegtársai jogainak tiszteletben tartásával és a betegellátás zavartalanságát biztosítva** gyakorolhatja. Egyéb részletszabályokat, további jogokat **az adott intézet házirendje** határozhatja meg.

Kapcsolattartás joga és orvosi titoktartási kötelezettség

A beteg kapcsolattartási jogai között megtilthatja az orvos illetve egészségügyi személyzet részére, hogy **gyógykezelésének tényét illetve a gyógykezelésével kapcsolatos információkat más előtt feltárják.**

Ehhez szorosan kapcsolódik az orvosokat és az **egészségügyi személyzetet terhelő titoktartási kötelezettség:**

Azaz, minden, a beteg egészségi állapotával kapcsolatos, valamint az egészségügyi szolgáltatás nyújtása során tudomására jutott **adat és egyéb tény vonatkozásában, időbeli korlátozás nélkül titoktartási kötelezettség terheli az orvost és az egészségügyi személyzetet**, függetlenül attól, hogy az adatokat közvetlenül a betegtől, vizsgálata vagy gyógykezelése során, illetve közvetetten az egészségügyi dokumentációból vagy bármely más módon ismerte meg.

A titoktartási kötelezettség nem vonatkozik arra esetre, ha ez alól a beteg felmentést adott vagy jogszabály az adat szolgáltatásának kötelezettségét írja elő.

Titoktartás, mint orvosjog

Az **egészségügyi dolgozót**, valamint az egészségügyi szolgáltatóval munkavégzésre irányuló jogviszonyban álló **más személyt** (beleértve tehát a takarító személyzetet, a portást, a konyhai személyzetet stb.), **minden, a beteg egészségi állapotával kapcsolatos**, valamint az egészségügyi szolgáltatás nyújtása során tudomására jutott **adat és egyéb tény** vonatkozásában, **időbeli korlátozás nélkül titoktartási kötelezettség terheli**, függetlenül attól, hogy az adatokat közvetlenül a betegtől, vizsgálata vagy gyógykezelése során, illetve közvetetten az egészségügyi dokumentációból vagy bármely más módon ismerte meg.

Tehát:

- valamennyi egészségügyben foglalkoztatott személyt terhel,
- a beteg egészségi állapotával kapcsolatos adat (pl.: adott személyt a kórházban kezelik, maga a tény is információ),
- időbeli korlátozás nélkül,
- függetlenül az információ forrásától (beteg, egészségügyi dokumentáció).

KIVÉTEL: A beteg felmentést adott vagy jogszabály az adat szolgáltatásának kötelezettségét írja elő.

Kapcsolattartás joga speciális esetekben

A **kiskorú beteg**nek joga van arra, hogy **szülője**, törvényes képviselője, illetőleg az általa vagy törvényes képviselője által megjelölt személy **mellette tartózkodjon**.

Súlyos állapotú betegnek (aki állapota miatt önmagát fizikailag ellátni képtelen, illetve fájdalmai gyógyszerrel sem szüntethetők meg, illetőleg pszichés krízishelyzetben van) joga van ahhoz, hogy az **általa megjelölt személy mellette tartózkodjon**.

A **szülő nő**nek joga van arra, hogy az **általa megjelölt nagykorú személy** a vajúadás és a szülés alatt folyamatosan **vele lehessen**, a szülést követően pedig arra, hogy - amennyiben ezt az ő vagy újszülöttje egészségi állapota nem zárja ki - **újszülöttjével egy helyiségben helyezték el**.

Gyógyintézet elhagyásának joga - engedéllyel

Beteg kérésére

A betegnek joga van a gyógyintézetet elhagyni, amennyiben azzal **mások testi épségét, egészségét nem veszélyezteti**.

Törvényben meghatározott esetekben korlátozható.

A **beteg távozási szándékát a kezelőorvosnak bejelenti**, aki ezt a tényt a beteg egészségügyi dokumentációjában feltünteti. Polgári jogi szempontból **cselekvőképtelen beteg a gyógyintézet elhagyási jogát csak a törvényes képviselő egyetértésével gyakorolhatja**.

Orvosi döntés alapján

A beteg gyógyintézetből történő elbocsátásáról a beteget, illetőleg hozzátartozóját előzetesen tájékoztatni kell, lehetőség szerint legalább 24 órával a tervezett elbocsátást megelőzően.

Gyógyintézet elhagyásának joga – engedély nélkül

Ha a beteg a gyógyintézetet bejelentés nélkül hagyja el, a kezelőorvos ezt a beteg egészségügyi dokumentációjában feltünteti, és cselekvőképtelen beteg esetén értesíti a törvényes képviselőt.

Korlátozottan cselekvőképes **kiskorú** és a cselekvőképességében az egészségügyi ellátással összefüggő jogok gyakorlása tekintetében **részlegesen korlátozott nagykorú beteg** esetén azt a személyt kell értesíteni, aki **jogosult a beteg helyett a beleegyezést és a visszautasítást gyakorolni**, ennek hiányában a **törvényes képviselőt kell értesíteni**.

Amennyiben a betegnek támogatója van, és annak feltüntetését az egészségügyi dokumentációban kérte, a gyógyintézet elhagyásának tényéről a támogatót értesíteni kell.

Munkajog az egészségügyben

2023. január 5-én "Munkajog az egészségügyben" címmel indul újabb távoktató tanfolyamunk a DRportalon, mely 2023. június 30-ig tart.
Ennek keretében fél éven keresztül havonta két cikket olvashatnak el a jelenleg érvényes és az utóbbi időben változó jogszabályok témakörben.